

## Ankara Üniversitesi Açık Ders Notları

### FEL 216 Estetik ve Sanat Felsefesi

#### 11. HAFTA:

##### Sanat Yapıtı Nedir?

Danto'nun yanıtlamaya çalıştığı sorun, sanat yapıtını olanaklı kılan nedir sorusudur. Sanat yapıtının olanaklılık koşulunu ortaya koymak için geliştirdiği formülasyon şu şekildedir:

1. X bir sanat yapıtıdır.

2. Y bir sanat yapıtı değildir.

3. X ve Y betimsel ve fiziksel özellikleri açısından farklı değildir.

4. Yani X'in sanat yapıtı olması, onun betimsel ve fiziksel özelliklerinden kaynaklanmamaktadır.

5. O halde X'in sanat yapıtı oluşu, onun 'sanat dünyası'ndaki konumundan kaynaklanmaktadır.

Öncüller X'in sanat yapıtı olma olanaklılığının fiziksel olmayan bir şeye dayanması gerektiğini zorunlu kılmakta ve sonuçta da bu koşulun 'sanat dünyası' (gözün fark edemediği bir şey) tarafından sağlandığı iddia edilmektedir. Yani bir şeyi sanat olarak görmenin koşulu, onun 'sanat dünyası' içinde bir konum işgal etmesi olmaktadır. Formel nitelikler sanat yapıtını tanımlamak için yeterli olmamakta ve bütün yapıtları, sanat yapıtı kılan ortak özel bir nitelik bulunduğu düşüncesi terk edilmektedir. Böylece estetik olan ile sanatsal olan arasında bir ayırım yapılmaktadır. Bir yapıtın sanatsallığını sağlayan şey söz konusu nesnenin içsel estetik özellikleri değil, 'sanat dünyası'nın kurumları yoluyla söz konusu nesneye atfedilen (sanatsal) statüdür. Bu yaklaşım doğrultusunda, sanatsal etkinliğin ürünlerini

değerlendirmek için yapının biçimi değil, ‘sanat dünyası’ içindeki belirli bir uzlaşım önem kazanmaktadır. Bir sanat yapıtı, ‘sanat dünyası’ içinde, sanat tarihi bilgisi ışığında diğer yapıtlarla ilişkisinde ve kuramsal bir atmosfer yoluyla sanat yapıtı olarak kendisini gösterebilmekte ve sanat yapıtı olarak sunulmaktadır.

Peki o halde sanat dünyası kimlerden oluşur?

- Sanat eleştirmeni
- Sanat öğreticisi
- Küratör
- Galeri sahibi
- Sanat koleksiyoneri
- Müze yöneticisi
- Sanat tarihçisi

Bu listeyi günümüzde sanatsal etkinliğin geldiği noktayı düşünerek genişletin.

Danto aynı zamanda ilgili sanat türüne ilişkin, kuram içinde bir gelişmeye olanak sağlayan ve “sanat dünyası”nın önemli bir özelliği olan “stil matrisi”nden söz eder.

“Stil matrisi”, sanat türlerine ait olan çeşitli özellik ve stilleri sağlayan, çeşitli alt sanat akımlarının doğmasına olanak veren kural ve ölçütler toplamıdır.

Sanat yapıtlarının, örneğin temsili ya da dışavurumcu bir anlayışla yapılması, belli bir özelliğin reddedilip yerine alt bir akımın doğmasını sağlayacak şekilde farklı bir özelliğin ortaya atılması, hep bu matrisin içindeki sanatsal etkinlik yoluyla olmaktadır. “Stil matrisi” sanatsal etkinliğin bir tarzı, sanat yapıtları üretmenin bir biçimidir.

Bu anlamda “stil matrisi” de, “sanat dünyası” içinde olanaklı olmakta ve “sanat dünyası”nın sosyal ve kültürel bir alt şebekesini oluşturmaktadır.

“Bir sanatsal keşfin ilk adımı, bence, matrise bir sütun olanağı eklemekten ibarettir. O zaman sanatçılar, az çok can atarak, böylece açılan konumları işgal ederler: bu çağdaş sanatın önemli bir özelliğidir ve bu matrisi bilmeyenler için, sanat yapıtlarının işgal ettiği bazı konumları tanımak zor, belki de olanaksızdır. “Sanat dünyası”nın kuramları ve tarihi olmadan bu şeyler sanat yapıtları da olmayacaktır.” (Danto, Sanat Dünyası)

Özellikle çağdaş sanatta bir yapıtın galeriye girmesi keyfi bir şekilde olmamakta, kültürel bir paradigma olan “sanat dünyası”nın içine kabul edildiği sürece galeriye girebilmektedir. Yani bir nesnenin ya da bir yapıtın galeride sergilenerek bir sanat yapıtı olarak tanınması, aslında onun “sanat dünyası”na girmiş olmasını öncelememektedir. Ancak bir “sanat dünyası” bağlamında üretilen bir yapıt belirli bir galeriye girmeye hak kazanır.

O halde evrensel bir esestetik yargılama nasıl olanaklı olacaktır?